

ӨОЖ 65.656
ҒТАХР 73.7301

Бекбулатова Н.Н., техника ғылымдарының магистрі, оқытушы, <https://orcid.org/0009-0007-5307-1987>

«Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті» КеАҚ, 090009, Жәңгір хан көш., 51, Орал қ., Қазақстан Республикасы, nazel_93@mail.ru

Bekbulatova N.N., master of technical sciences, Lecturer, <https://orcid.org/0009-0007-5307-1987>
NJSC «West Kazakhstan Agrarian and Technical University named after Zhangir khan», Uralsk, st. Zhangir khan 51, 090009, Kazakhstan, nazel_93@mail.ru

АВТОКӨЛІКТЕРГЕ ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ СТАНЦИЯЛАРЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ НАРЫҒЫНДАҒЫ РӨЛІ CAR SERVICE STATIONS AND THEIR ROLE IN THE SERVICE MARKET

Аннотация

Бүгінгі таңда Қазақстанда нарықтың шамамен 10%-ын уәкілетті қызмет көрсету орталықтары алады, ал қалғаны жеке қызмет көрсету станциялары үлесінде. Еуропада болса, уәкілетті сервис орталықтарының үлесі 80 % жетеді. Мұндай автомобиль қызметтерінің артықшылығы - бұл автомобильдер өндірушілерімен тығыз ынтымақтастық, және ол жұмыс сапасына оң әсер етеді. Өйткені, уәкілетті қызмет көрсету орталықтары автомобильдер, жөндеу технологиялары, сонымен қатар қосалқы бөлшектер мен аксессуарлар туралы ақпаратты тікелей өндірушілерден алады. Сонымен қатар, өндірушілердің өкілдіктері қызмет көрсету аумағының көлемін, жабдықтар мен қызметкерлердің біліктілігін бақылайды.

Жүйелі-құрылымдық құрамы және автомобильдерге қызмет көрсетудің кешендік операцияларды орындау үрдісінде олардың өзара байланысы.

Қойылған мақсатты орындау үшін келесі міндеттерді шешу қажет:

- Қолданыстағы автомобильдерге техникалық қызмет көрсету стансаларын зерттеу;
- Отандық және шетелдік стансаларының автомобильдерге техникалық қызмет көрсетудің жұмыстарына талдау жүргізу;
- Автомобильдердің техникалық жай-күйін диагностикалаудың диагностикалық параметрлері мен режимдерін негіздеу;
- Автомобильдерге ТҚК және АЖ операцияларын орындау бойынша әдістемесі бар автомобильдерге қызмет көрсету пунктін өндеу және зерттеу нәтижелерін енгізу тиімділігіне техникалық-экономикалық баға беру.

Бұл мақалада автомобиль қызметі көлік процесінің негізгі буыны ретінде қарастырылады. Техникалық қызмет көрсету станцияларына қажеттілікке талдау жүргізілді, бәсекеге қабілеттілік ұғымы қарастырылды, техникалық қызмет көрсету станциясының бәсекеге қабілеттілігін арттыру тәсілдері және оның автомобильдік сервистік қызметтер нарығындағы маңызы баяндалды.

ANNOTATION

Today, about 10% of the market in Kazakhstan is occupied by authorized service centers, and the rest is accounted for by private service stations. In Europe, the share of Authorized Service Centers reaches 80%. The advantage of such car services is close cooperation with car manufacturers, and it has a positive effect on the quality of work. After all, authorized service centers receive information about cars, repair technologies, as well as spare parts and accessories directly from manufacturers. In

addition, the representative offices of manufacturers monitor the size of the service area, equipment and qualifications of employees.

Systematic-structural composition and their relationship in the process of performing complex car maintenance operations.

To fulfill the set goal, it is necessary to solve the following tasks:

- Study of existing car service stations;
- Analysis of the performance of car maintenance at domestic and foreign stations;
- Justification of diagnostic parameters and modes of diagnostics of the technical condition of cars;
- Technical and economic assessment of the effectiveness of the implementation of research results and the development of a car service point with a methodology for performing car maintenance and IS operations.

In this article, automotive service is considered as the main link in the transport process. An analysis of the need for service stations was carried out, the concept of competitiveness was considered, approaches to increasing the competitiveness of a service station and its importance in the market of Automotive Service services were outlined.

Түйінді сөздер: *автомобиль көлігі, сервис, техникалық қызмет көрсету станциясы, бәсекеге қабілеттілік, қызмет көрсету сапасы*

Key words: *automobile transport, service, service station, competitiveness, quality of services*

Автомобиль көлігі мемлекеттің экономикалық өсуі мен әлеуметтік дамуын қамтамасыз ететін көлік жүйесінің негізгі түрі және элементі болып табылады. Автомобиль көлігінің өсуі мен дамуы адамзат қызметінің барлық салаларында үлкен өзгерістер орын алуда. Ауыл шаруашылығы, құрылыс индустриясы, өнеркәсіп, сауда автомобильдерді кеңінен қолданбай қалыпты жұмыс істей алмайды. Автомобильмен тасымалдау көліктің барлық дерлік түрлерінде автокөлік процесінің ажырамас буынына айналды, өйткені жүк пен жолаушыларды теміржол станцияларына, су және әуе порттарына тасымалдау негізінен автомобильдерде қамтамасыз етіледі.

Автомобиль көлігінің өсу қарқыны бүгінгі таңда ең қуатты энергетикалық база болып табылады. Автомобиль қозғалтқыштарының жалпы қуаты 20 – 25 млрд кВт құрайды, ал жыл сайын олар өндіретін энергия шамамен 30 мың млрд кВт сағ құрайды [1]. Алайда, біздің елімізде автомобиль көлігінің қауіпсіздігін, сапасы мен сенімділігін бақылау жүйесі мен тетіктері нашар дамыған.

Сұраныс ұсынысты тудырады және автомобильдерді жөндеу қажеттілігі автомобильдерді жөндеу бойынша сервистік қызметтерді дамытуға және жетілдіруге мүмкіндік береді.

Автомобильдерге техникалық қызмет көрсету станциялары (ТҚКС) автомобиль көлігі инфрақұрылымының құрамдас бөлігі ретінде тек автомобильдерге қызмет көрсетуді ғана емес, сонымен қатар қосалқы бөлшектермен, шығын материалдарымен сауда жүйесін де қамтиды.

Егер сіз уәкілетті (дилерлік) орталықтарды алсаңыз, онда автомобильдер сауда жүйесі де бар.

Өз дамуында автомобильдерге техникалық қызмет көрсету станциялары слесарлық шеберханадан бастап ірі уәкілетті кәсіпорынға дейінгі дамудың бірнеше кезеңдерінен өтті. Автокөлік қызметін дамыту процесін автомобиль жөндеуден, көрсетілетін қызметтердің сапасынан және клиентке деген үлкен қамқорлықтан қозғалыс ретінде сипаттауға болады.

Бүгінгі таңда автомобильдерге қызмет көрсету нарығы-бұл автомобиль иелері мен техникалық қызмет көрсету станцияларының иелері арасындағы қарым-қатынас, бұл автомобильдің бүкіл қызмет ету мерзімінде жұмыс істеуін қамтамасыз етуге бағытталған.

Қазақстанда автомобиль сервисінің қызметтері жыл сайын кеңейіп келеді, бұл соңғы 5 жылда Кеден одағы елдерінен жеке пайдалануға, атап айтқанда жеңіл көлікке әкелінетін қолдау көрсетілетін автомобильдер санының көбеюіне байланысты. Қолдау көрсетілетін автомобильдердің өсуі уәкілетті дилерлік орталықтар жүзеге асыратын жаңа автомобильдердің жоғары бағасымен байланысты.

Техникалық қызмет көрсету станцияларының сервистік қызметтер нарығын кеңейту және нығайту өз кезегінде елдегі автомобиль паркінің, әсіресе жеңіл паркінің одан әрі өсуіне ықпал

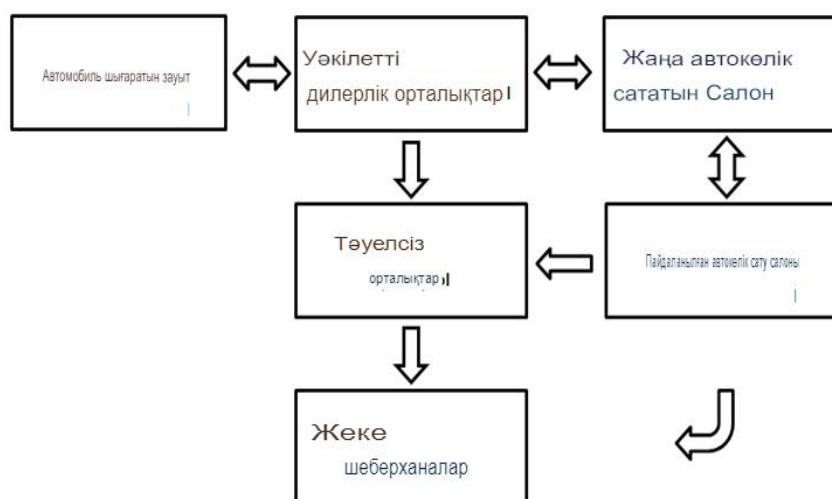
етеді. Қуаттылықты ұлғайту, автомобильдік сервистік қызметтер желісін дамыту және клиент үшін бәсекелестік жағдайында олардың кешенділігін арттыру автокөлік құралдарына қызмет көрсету сапасын едәуір арттырды. Халықтың ең бай және орташа табысының өсуімен қатар, бұл фактор автомобильдер паркінің өсуіне және елдің моторизациясының жоғарылауына түрткі болады [2].

Соңғы жылдары Қазақстанда автомобильдерге техникалық қызмет көрсету станциялары автомобильдік сервистік қызметтер нарығында кеңінен таралды. Нарық тігінен нақты құрылымдалған және үш деңгейге ие:

- Уәкілетті (дилерлік) орталықтар;
- Тәуелсіз орталықтар;
- Жеке шеберханалар.

Бүгінгі таңда Қазақстанда нарықтың шамамен 10% - АВТО уәкілетті сервистік орталықтар алады, қалғаны жеке техникалық қызмет көрсету станцияларының үлесіне тиесілі. Еуропада рұқсат етілген қызмет көрсету орталықтарының үлесі 80% - ға жетеді. Мұндай автомобиль қызметтерінің артықшылығы-автомобиль өндірушілерімен тығыз ынтымақтастық, бұл жұмыс сапасына әсер етеді. Өйткені, уәкілетті қызмет көрсету орталықтары машина, жөндеу технологиялары, сондай-ақ қосалқы бөлшектер мен компоненттер туралы ақпаратты тікелей өндірушілерден алады. Сонымен қатар, өндірушілердің өкілдіктері қызмет көрсету алаңының көлемін, жабдықты және қызметкерлердің біліктілік деңгейін бақылайды [3].

Алайда, бұл тәртіптің кемшіліктері де бар-көрсетілетін қызметтердің бағасы айтарлықтай артады. Нәтижесінде, автомобиль сервисі клиенттерінің көпшілігі Қазақстанда автокөлікке кепілдік беру қызметі аяқталғаннан кейін (3 жыл немесе 100 мың км жүріс) тәуелсіз автосервистерге немесе жеке шеберханаларға кетеді (1-сурет).

Сурет 1 – Өндірістің сервистік қызметтердің құрылымдық салаларымен байланысы

Тәуелсіз автомобиль қызметтері мен жеке шеберханалар өндірушілердің қолдауына ие болмаса да, олар авторизацияланған автосервистермен бірдей қызмет түрлерін ұсынады.

Тәуелсіз орталықтардың басты артықшылығы-икемді баға саясаты. Тұтастай алғанда, тәуелсіз автомобиль қызметтері уәкілетті орталықтардан әлдеқайда икемділікпен ерекшеленеді, өйткені олар өндірушілермен келісімдермен байланысты емес. Тәуелсіз автомобиль қызметтері секторы өткір бәсекелестікпен ерекшеленеді, бұл, әрине, мұнда үштен біріне арзан бағаларға әсер етеді.

Жеке шеберханаларды мамандардың өзін-өзі жұмыспен қамтуының нұсқасы ретінде қызмет түрі деп атауға болады. Мұның бәрі автомобиль иелерінің тәуелсіз автомобиль қызметтерінде қызмет етуді қалайтындығына ықпал етеді.

ТҚҚС - ның бәсекеге қабілеттілігі автомобиль нарығында ұсынылған ұқсас объектілермен салыстырғанда олардың нақты қажеттіліктерін қанағаттандыру дәрежесімен

сипатталады. Автокөлік қызметі оған сұраныс бар жерде дамиды. Сондықтан ТҚКС иелері экономикалық дамыған аймақтарда орналасуға тырысады.

Автокөлік иелерінің 20% - дан 70% - на дейін өзіне-өзі қызмет көрсетуді жөн көреді, өйткені олар уәкілетті орталықтар ұсынатын қызметтердің сапасына сенбейді.

Автомобиль сервисі кәсіпорындарының бәсекелестік күресіндегі ең бастысы-тұтынушыға қызмет көрсету сапасы.

Қызмет көрсету сапасы-бұл қызмет көрсету процесінде де, қызмет көрсету процесінде де жеке қажеттіліктердің қанағаттандырылуын көрсететін қызметтердің тұтынушылық қасиеттерінің жиынтығы. Қызметтердің сапасына прогрессивті жабдықты қолдану, еңбекті ұтымды ұйымдастыру және ынталандыру, сапаны бақылау, қосалқы бөлшектерді жөндеу кезінде пайдалану, жоғары сапалы және сенімді пайдалану және т.б. арқылы қол жеткізуге болады. [4].

Осыған байланысты клиенттерді жөндеу процесіне жұмыстарды орындаудың әр кезеңінде, автокөлікті жөндеуге қабылдаудан бастап немесе жөнделген көлікті Тапсырыс берушіге беруге дейін тарту үлкен маңызға ие. СТО дамуындағы бағытты таңдау олардың экономикалық негіздемесінен кейін жүзеге асырылуы керек.

Қызметтер нарығындағы өзінің артықшылығын бағалау үшін автомобиль қызметтері жұмыс көрсеткіштерін белгілі бір мерзімдегі негізгі бәсекелестермен салыстыруды жүргізуі керек. Бұл кәсіпорынның бәсекеге қабілеттілік деңгейін арттыруға бағытталған шешімдерді қабылдауға және уақытында жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Автомобильдік сервистік қызметтер нарығында бәсекелестік артықшылықтарды қалыптастыруда стратегияны таңдау үлкен маңызға ие. Мұндай стратегиялар мыналар болуы мүмкін: қызмет құнын төмендету стратегиясы; нарықты сегменттеу; нарық қажеттіліктеріне жедел әрекет ету стратегиясы; инновация стратегиясы [5].

Автомобильдерге техникалық қызмет көрсету станцияларының түрлері

- тек шетелдік өндірістегі автомобильдерге техникалық қызмет көрсету және жөндеу
- жалпы автопарктегі бөтен көліктердің үлесі 23 % құрайды, автосервистік кәсіпорындардың 28% бөтен көліктерге қызмет көрсетпеумен айналысады;
- тек отандық өндірістегі автомобильдерге техникалық қызмет көрсету және жөндеу-парктің 75%, бірақ Автосервис кәсіпорындарының тек 21% (қызмет көрсету);
- отандық және шетелдік өндірістегі автомобильдерге техникалық қызмет көрсету және жөндеу - 51%, ал автосервис кәсіпорындарында импорттық өндірістегі автомобильдер үшін жөндеу және отандық автомобильдер үшін профилактикалық жөндеу жұмыстары басым.

Автокөліктерді жөндеу және апаттардың салдарын жою әдетте мамандандырылған шеберханалармен немесе арнайы жабдықтармен жабдықталған салыстырмалы түрде үлкен ТҚКС-мен жүзеге асырылады.

Жұмыс түрлеріне сәйкес ТҚКС диагностикалық, тежегіштерді жөндеу және реттеу, электр құрылғылары мен электр жабдықтарын жөндеу, автоматты беріліс қорабын жөндеу, шанақтарды жөндеу, шиналарды монтаждау, жуу және т.б. болып бөлінеді, мысалы, АҚШ-та жоғары мамандандырылған станциялар мен шеберханалар олардың жалпы санының 25% құрайды.

Өндірістік қуаты бойынша (өндірістік бекеттер мен учаскелер санына қарай) қалалық ТҚКС кіші, орта, үлкен және ірі деп бөлуге болады.

Жұмыс бекеттерінің саны 10-ға дейінгі шағын қызмет көрсету станциялары мынадай жұмыс түрлерін орындайды: жуу-жинау, экспресс-диагностика, техникалық қызмет көрсету, майлау, шиномонтаждау, электрокарбюраторлық, шанақ, шанақты түрту, дәнекерлеу, агрегаттарды жөндеу. Бұл топтың негізгі үлесі мамандандырылған ТҚКС болып табылады. Әдетте, олар тек профилактикалық жұмыс түрлерін орындаумен айналысады және тұтынушыдан 10-15 км аспайтын радиуста орналасады.

11-ден 30-ға дейінгі жұмыс бекеттері бар орташа қызмет көрсету станциялары шағын станциялармен бірдей жұмыс түрлерін орындайды. Сонымен қатар, мұнда техникалық диагностика толық жүргізіледі

Талдау және жүргізілген зерттеулердің нәтижелері бойынша ТҚКС - ның бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін келесі қызмет түрлерін орындау қажет деген қорытынды жасауға болады:

1. Автокөліктің техникалық жағдайы, оның ақаулары және оларды қалай жою керектігі туралы иесінің техникалық кеңесі.

2. Ақауларды түзетпестен көліктің техникалық күйін анықтау.

3. Тапсырыс беруден бастап жөндеуден кейін автокөлікті беруге дейін иесінің қатысуымен автомобильге техникалық қызмет көрсету (көрсетілетін қызметтердің сапасына сенімділікті арттыру үшін).

4. Үйде қызмет көрсету, яғни техникалық қызмет көрсету станциялары маманының көліктің орналасқан жеріне кетуі және ақаулықты жою.

Жоғары бәсекеге қабілеттілікті қамтамасыз ету тәсілдерін таңдау ТҚКС мөлшері мен мамандануымен анықталады. Мысалы, үлкен станцияларда жоғары сапалы қызмет көрсету арқылы жоғары бәсекеге қабілеттілікке қол жеткізіледі. Шағын техникалық қызмет көрсету станциялары бағаны барынша төмендетуге, тұтынушылардың сеніміне, жабдықты икемді пайдалануға және тұтынушылардың талаптарына ұмтылады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 Клинковштейн г. И. жол қозғалысын ұйымдастыру: студенттерге арналған оқулық. арнайы. "Жол қозғалысын ұйымдастыру". - 5-ші басылым., қайта өңдеу және қосымша: көлік, 2001.-247 Б.

2 Волгин В. В. Автосервис: маркетинг және талдау-М.: Дашков және ко, 2005-620 Б.

3 Марков О. Д. Автосервисті ұйымдастыру. – Львов:" Орияна Нова", 1998-330 Б.

4 Моисеева Н. К., Енисюш Ю. П. қазіргі заманғы кәсіпорын: бәсекеге қабілеттілік, маркетинг, жаңарту. М., 1993. Б.95.

5 Бычков в.п., Пеншин Н.В. автосервистегі өндіріс пен кәсіпкерліктің тиімділігі: оқу құралы. - Тамбов: Тамб баспасы. Мемлекеттік техника. ун-та, 2007.

6 Болбас М.М. Проектирование предприятий автомобильного транспорта: учеб. для студентов специальности «Техническая эксплуатация автомобилей» / М.М. Болбас, Н.М. Капустин, А.С. Савич и др.; под ред. М.М. Болбас. – Мн.: Адукацыя і выхаванне, 200 г. – 528 с.

7 Болдин А.П. Научные основы разработки и использования систем внешнего и встроенного диагностирования на автомобильном транспорте: Автореферат дисс. д-ра техн. наук: 05.22.10. – М.: 1993. – 32 с.

8 Будрин А.Г. Экономика автомобильного транспорта: учеб. пособие для вузов / А.Г. Будрин, Е.В. Будрина, М.Г. Григорян; под ред. Г.А. Кононовой. 2-е изд., стер. – М.: ИЦ «Академия», 2006.

9 Васильев Б.С. Автомобильный справочник / Б.С. Васильев, М.С. Высоцкий, К.Л. Гаврилов и др. Под общ. ред. В.М. Приходько. – М.: ОАО Издательство «Машиностроение», 2004. – 704 с.

10 Вахламов В.К. Автомобили. Основы конструкции [Текст] / В.К. Вахламов. – Учебник. – М.: ИЦ «Академия», 2004.–528 с.

11 Вахламов В.К. Автомобили. Эксплуатационные свойства [Текст] / В.К. Вахламов. – Учебник. – М.: ИЦ «Академия», 2005. – 240 с.

12 Вентцель Е.С. Теория случайных процессов и ее инженерные приложения / Вентцель Е.С, Овчаров Л.А. – М.: Высшая школа, 2000. – 185 с.

13 Власов В.М. Техническое обслуживание и ремонт автомобилей [Текст] / В.М. Власов, С.В. Жанказиев, С.М. Круглов. 4-е изд., стер. – М.: ИЦ «Академия», 2007.

14 Власов В.М. Техническое обслуживание и ремонт автомобилей: учебник для учреждений сред. проф. образования / В.М. Власов, С.В. Жанказинов, С.М. Круглов; под ред. В.М. Власова. 4-е изд., стер. – М.: ИЦ «Академия», 2007.

15 Волгин В.В. Автосервис: маркетинг и анализ / В.В. Волгин. – М.: Издательство торг. корпорации «Дашков и Ко», 2010.

16 Гержоков В.И. Техническое состояние автомобилей и безопасность движения / Гержоков В.И., Госяков И.С, Гардермая В.Д. – Киев: Техника, 1978. – 148 с.

17 Говорущенко Н.Я. Техническая эксплуатация автомобилей / Н.Я. Говорущенко. – Х.: ХГУ, 1984. – 312 с.

18 Григорьев Е.Г. Газобаллонные автомобили [Текст] / Е.Г. Григорьев. – М.: Машиностроение, 1989.

- 19 Гузенков П.Г. Детали машин [Текст] / П.Г. Гузенков. – М. Машиностроение 1985. – 351с.
- 20 Денисов А.С. Основы формирования эксплуатационно-ремонтного цикла автомобилей [Текст] / А.С. Денисов. – Саратов: СГТУ, 1999. – 352 с.
- 21 Джонс И.С. Влияние параметров автомобиля на дорожно-транспортные происшествия. – М.: Машиностроение, 1979, – 208 с.
- 22 Единая система конструкторской документации. Общие положения. – М.: ИПК Изд-во МАДИ (ГТУ), 2003.
- 23 Жарков Л.К. Исследование диагностического комплекса для автотранспортных предприятий с централизованным управлением производством: Дисс.канд.техн.наук. – М.: 1979. – 239 с.
- 24 Закин Я.Х. Автомобильный поезд и безопасность движения / Я.Х. Закин. – М.: Транспорт, 1991. – 126 с.
- 25 Игнатов А.П. Руководство по ремонту и эксплуатации автомобилей и их модификаций своими руками [Текст] / А.П. Игнатов, С.Н. Косарев, К.В. Новокшенов, К.Б. Пятков, В.А. Яметов. – Учебник для вузов. – М.: 1999. –258 с.
- 26 Иовлев Г.А. Импортозамещение на рынке сельскохозяйственной техники // Теория и практика мировой науки / Г.А. Иовлев. 2017. № 9. С. 68-73.
- 27 Иовлев Г.А. Отечественная сельскохозяйственная техника и ее конкурентоспособность на рынке материально-технических ресурсов // Известия Международной академии аграрного образования / Г.А. Иовлев, И.И. Голдина. 2016. № 29. С. 31-34.
- 28 Канарчук В.Е. Техобслуживание, ремонт и хранение автотранспортных средств / В.Е. Канарчук. – К.: Выща школа, в 3-х кн. Учебник. 1991.

REFERENCES

- 1 Klinkovshtein G. I. zhol kozgalysyn uyymdastyru: studentterge arnalgan okulyk. arnauy. "Zhol kozgalysyn uyymdastyru". - 5-shi basylym., kaita ondeu zhane kosymsha: kolik, 2001.-247 B.
- 2 Volgin V. V. Auto repair: marketing zhane taldau-M.: Dashkov zhane co., 2005-620 B.
- 3 Markov O. D. Avtoservisti uyymdastyru. – Lviv: "Oriyana Nova", 1998-330 B.
- 4 Moiseeva N. K., Yenisyush Yu. P. kazirgi zamangy kasiporyn: basekege kabilettilik, marketing, zhanart. M., 1993. B.95.
- 5 Bychkov V.p., Penshin N.V. avtoservistegi ondiris pen kasipkerliktin tiimdiligi: oku kuraly. - Tambov: Tambov baspasy. Memlekettik technique. Unita, 2007.
- 6 Bolbas M.M. Designing enterprises of automobile transport: textbook. for students of the specialty "Technical operation of cars" / M.M. Bolbas, N.M. Kapustin, A.S. Savich, etc.; edited by M.M. Bolbas. – Mn.: Adukatsia i vykhavanie, 200 – 528 p.
- 7 Boldin A.P. Scientific foundations of the development and use of external and embedded diagnostics systems in road transport: Abstract of the dissertation of Dr. tech. Sciences: 05.22.10. – M.: 1993. – 32 p.
- 8 Budrin A.G. Economics of motor transport: studies. handbook for universities / A.G. Budrin, E.V. Budrina, M.G. Grigoryan; edited by G.A. Kononova. 2nd ed., ster. – M.: IC "Academy", 2006.
- 9 Vasiliev B.S. Automobile handbook / B.S. Vasiliev, M.S. Vysotsky, K.L. Gavrilov, etc. Under the general editorship of V.M. Prikhodko. – M.: JSC Publishing House "Mashinostroenie", 2004. – 704 p.
- 10 Vakhlamov V.K. Cars. Fundamentals of construction [Text] / V.K. Vakhlamov. – Textbook. – M.: IC "Academy", 2004.-528 p.
- 11 Vakhlamov V.K. Cars. Operational properties [Text] / V.K. Vakhlamov. – Textbook. – M.: IC "Academy", 2005. – 240 p.
- 12 Wentzel E.S. Theory of random processes and ee engineering applications / Wentzel E.S., Ovcharov L.A. – M.: Higher School, 2000. – 185 p.
- 13 Vlasov V.M. Maintenance and repair of cars [Text] / V.M. Vlasov, S.V. Zhankaziev, S.M. Kruglov. 4th ed., ster. – M.: IC "Academy", 2007.
- 14 Vlasov V.M. Technical

ТҮЙІН

Қазақстан Республикасының қазіргі даму жағдайындағы автокөліктің қазіргі жағдайы мен оның даму әлеуметі еліміздің әлеуметтік-экономикалық даму қарқынына белсенді ықпал етеді. Нарық жағдайындағы бәсекеге қабілетті экономиканы қалыптастыруда көлік факторының алатын орны зор, өйткені - экономиканың субъектілері мен халықтың көлік қызметіне деген қажеттіліктерін толық, уақытында және сапалы қанағаттандыруы табылады. Бұл жағдайда көлік жүйесінің тиімді жұмыс жасауына жағдай жасайтын техникалық күтім станцияларының құрылғыларын зерттеу мәселесі зерттеу жұмысының өзектілігін айқындайды. Бұл автомобильдердің негізгі ерекшеліктері олардың жоспарлы алдын-ала техникалық күтім көрсету жүйесіне ыңғайланбағандығы, олардың ТК және жөндеуінің өндірістік бағдарламасын есептеуге тиісті нормативтер жоқ.

Өндірістік бағдарламаны есептеу әдісін оларға бейімдеу оптималды өндіріс бағдарламасын есептеуге және ТК мен жөндеуге, сонымен қатар өндірістік - техникалық базаға қажетті шығындарды азайтуға мүмкіндік береді.

Жеңіл автокөліктерге жөндеу жұмыстарын жүргізуге арналған техникалық күтім станцияларының құрылғыларын зерттеп, тиімді және ұтымды оңтайландыру.

Заманауи автомобильдер әртүрлі жол және климаттық жағдайларда жұмыс істейді. Ұзақ мерзімде пайдалану сөзсіз оның техникалық жағдайының нашарлауына әкеледі. Автокөліктің өнімділігі, ең алдымен, оның сенімділігіне байланысты, белгілі бір жұмыс параметрлерін ескере отырып, автомобильдің жүктерді немесе жолаушыларды қауіпсіз тасымалдау қабілеті ретінде анықталады.

Бұл жұмыстың негізгі мақсаты, елді мекендегі кіріп шығу магистралдық жолдардың бойында орналасқан техникалық қызмет көрсету стансаларын зерттеп, талдауды жүргіздік.

Елді мекендегі кіріп шығу магистралдық жолдардың бойында ұсынылатын техникалық қызмет көрсету стансаларын салған кезде кешіндік түрде салуға талап ету және келесі міндеттерді орындау қажет:

- жолдың категориясын еске сала отырып салынатын стансалардың қандай көлік түрлеріне арналғанын ескеру;
- автомобильдің техникалық жай-күйі туралы, оның ақаулықтары және оларды жою тәсілдері туралы автомобиль иесіне техникалық кеңес беру;
- жаңа жөндеу технологияларды іске асыру;
- тапсырыс ресімдеуден бастап және жөндеуден кейін автомобильді бере отырып, иесінің қатысуымен (көрсетілетін қызметтердің сапасына сенімділікті арттыру үшін) автомобильге техникалық қызмет көрсетуді ұсыну;
- жөндеу жұмыстардың сапасын жоғарлату және жұмыстардың құнын төмендету;
- үйде қызмет көрсету, яғни АТҚКС маманының автомобиль тұрған жерге шығуы және ақаулықтарды жою.

Қарастырылып ұсынылған технологиялық, еңбекті қорғау, экологиялық және өрт қауіпсіздігі жағдайлары, сонымен қатар экономикалық есептеулер автомобильдерге арналған техникалық қызмет көрсету аумағын қайта құрудың мақсатқа сәйкестігін дәлелдейді, себебі қосымша күрделі салымдардың өзін ақтау мерзімі 2,5 – 3 жылды құрайды және нормативтерге сайкес келеді

ӘОЖ 691.42:691.217
ҒТАХР 67.15.47

Жарылганов С.М., "Құрылыс және құрылыс материалдары" жоғары мектебінің доценті м.а., PhD доктор, <https://orcid.org/0000-0002-3104-6568>

«Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті» КеАҚ, Жәңгір хан көшесі, 51, Орал қ., 090009, Қазақстан Республикасы, sabit.raisa@mail.ru

Рыскалиев М.Ж., "Құрылыс және құрылыс материалдары" жоғары мектебінің доценті м.а., PhD доктор, <https://orcid.org/0000-0002-3361-2076>

«Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті» КеАҚ, Жәңгір хан көшесі, 51, Орал қ., 090009, Қазақстан Республикасы, muratbai_84@mail.ru